

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ความเจริญก้าวหน้าของสังคมในปัจจุบัน เทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศ ข่าวดสารเกิดขึ้นมากมายและแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ คนในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวเองให้รู้จักแสวงหาความรู้ตลอดเวลา เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Society) หรือการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ข้อมูลและการสื่อสารสามารถส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็ว โดยผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีประโยชน์ต่อผู้อ่านในการนำไปพัฒนาตนเองและสังคมทั้งทางด้านการศึกษาล่าเรียน การประกอบอาชีพ ตลอดจนนำความรู้ไปประกอบการตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตประจำวันให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขอันจะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า (ฉวีวรรณ อุหาภินันท์. 2542 : 1)

กัลยา ขวนมาลัย (2539 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญก่อให้เกิดความรู้ ความคิดที่แตกฉาน อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอ่านช่วยตอบสนองจุดมุ่งหมายต่างๆ ของชีวิตอันได้แก่ สนองความอยากรู้อยากเห็น การศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลิน การพักผ่อนหย่อนใจ ความจรรโลงใจ และเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (กรมวิชาการ. 2546 : 14 - 18) ที่ให้ความสำคัญของการอ่านโดยกำหนดไว้ในมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดจากการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า นอกจากนี้สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดไว้ในสาระที่ 1 เรื่อง การอ่าน

ว่าให้ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

คณะกรรมการ โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (2546 : 126) ได้กล่าวถึงพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายเกี่ยวกับ “แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ในทศวรรษหน้า” ในการสัมมนาทางวิชาการ ณ โรงแรม บีพี สมิทลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2542 มีความตอนหนึ่งว่า “การศึกษาคือ การพัฒนาคน พัฒนาชาติ ให้คนมีความรู้ที่จะสามารถสร้างตนให้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น สร้างชาติให้อยู่อย่างมีความสุขและรุ่งเรืองได้ เราพูดว่าจะต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษหน้านั้นเราต้องรู้อะไร คำตอบมีหลายอย่าง พูดไปได้เรื่อย ๆ และทุกคนคงจะช่วยเติมคำในช่องว่าง ตรงนี้ได้หลายอย่าง ที่ว่าน่าจะมีดังนี้ ประการแรก เรียนรู้ให้อ่านออกเขียนได้ เพื่อจะได้รู้และแพร่ข่าวสารได้ บางคนเรียนไปแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ก็ต้องพยายามฝึกฝนต่อไป” จากพระดำริดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการอ่านหนังสือเป็น จุดสำคัญที่ก่อให้เกิดพัฒนาการทางสมอง ซึ่งสภาพปกตินั้นองค์ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะทำให้เข้าใจถึงรากฐานได้อย่างพอเพียงมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะพัฒนาองค์ความคิดของสมองทางด้านนี้เป็นอย่างมาก (พิรศักดิ์ วรสุนทรโรสด. 2544 : 1) นิสัยรักการอ่านของคนไทยยังอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับคนญี่ปุ่น คนยุโรปและชาติอื่น ๆ ที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่า ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ประเทศไทยพัฒนาช้ากว่าชาติที่เจริญด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การพัฒนาประเทศนั้นไม่ใช่พัฒนาเฉพาะการเมืองและเศรษฐกิจ เท่านั้น แต่ควรที่จะพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะนิสัยรักการอ่านซึ่งจะเป็นหนทางสำคัญที่จะช่วยให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ สรุปแยกแยะศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างจริงจัง ในปัจจุบันแม้ว่าปริมาณการรู้หนังสือของคนไทยจะเพิ่มมากขึ้น แต่คนไทยยังไม่ค่อยมีนิสัยรักการอ่านสังเกตได้จากการใช้เวลาว่าง ส่วนใหญ่มักจะปล่อยให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ จากการสรุปผลการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ.2546 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(2546 : 1-2) พบว่าประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไปจำนวน 57.8 ล้านคน เป็นผู้อ่านหนังสือ 35.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 61.2 และผู้ไม่อ่านหนังสือ 22.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 38.8 ประชากรในกรุงเทพมหานครมีอัตราการอ่านหนังสือสูงที่สุด (ร้อยละ 81.6) รองลงมา คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ (ร้อยละ 63.5, 61.1 และ 59.2 ตามลำดับ) สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการอ่านหนังสือต่ำสุด (ร้อยละ 52.8) จากผลสำรวจดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการอ่านควรได้รับการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านมากขึ้น ซึ่งบริษัทแปลนบุ๊กเน็ตจำกัด และสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี (ม.ป.ป : 1-3) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ควรส่งเสริมให้เด็กๆ รักการอ่าน คือ เด็กที่เป็นนักอ่านจะรู้จักใช้ทักษะ ใช้ภาษาได้ดี ทั้งด้านการพูด การเขียน และการเรียบเรียงระบบความคิด ช่วยให้เด็กมีความรู้รอบตัวหลากหลาย สามารถรับรู้ว่ามีหลายรูปแบบและซับซ้อน มองโลกกว้างขึ้น มีจิตใจเมตตา เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจจิตใจผู้อื่น เมื่อเด็กเกิดปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เด็กที่เป็นนักอ่านจะสามารถจัดการกับปัญหาและยังคงรักษาผลการเรียนที่ดีไว้ การอ่านมีส่วนทำให้เด็กมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลเข้าใจการโต้แย้งและนำสิ่งต่าง ๆ ที่รับฟังมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ แนวคิดของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 73) กล่าวว่าไว้ว่าการอ่านมีใช้ทักษะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่มีการบันทึกไว้ด้วยตัวหนังสือในภาษาแต่ละภาษา ต้องเรียนจึงจะรู้จักตัวอักษรและต้องอ่านคำเขียนหรือคำที่ตีพิมพ์ สำหรับคนบางคนการเรียนอ่านเป็นการยาก ต้องอาศัยการแนะนำ สอนฝึกฝนด้วยตนเองและมีโอกาสอ่าน การที่จะรู้หนังสือให้ความรู้และความเพลิดเพลินอย่างไร ก็ต้องหัดอ่านให้ได้แตกฉาน ก่อนถึงเวลานั้นจะต้องมีผู้บอกให้รู้หนังสือจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างไรบ้าง ในระยะแรกเริ่มการเรียนอ่าน หรือแม้ก่อนหน้าการเรียนจะต้องมีการแนะนำให้รู้จักหนังสือ ใ้ใจให้เกิดความอยากอ่าน ดังนั้น การส่งเสริมการอ่านจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจากทุกฝ่าย อันได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน หน่วยงาน และประเทศ ที่จะจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 25 ได้กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ” ประกอบกับกฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือ ในมาตรา 7 ได้ให้ความสำคัญของห้องสมุดเป็นศูนย์กลางการกระจายหนังสือให้ถึงบุคคล ห้องสมุดเป็นวิถีทางที่ได้ผลที่สุดที่จะนำสิ่งตีพิมพ์ไปสู่ผู้อ่านในฐานะที่เป็นบริการเพื่อสาธารณะประโยชน์ นำไปสู่การส่งเสริมการอ่านของมนุษย์ตลอดชีวิต (แม่นมาส ขวลิขิต. 2544 : 65)

จากผลการสำรวจและแก้ไขปัญหการอ่านการเขียนภาษาไทยภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ของคณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 46 พบว่า สภาพการใช้ภาษาไทยของนักเรียนโรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านการอ่าน การฟังการพูด ยังมีประสบปัญหา นักเรียนยังอ่านไม่คล่อง อ่านได้ไม่เหมาะสมกับวัย

และ ระดับชั้น จากจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 304 คน การอ่านในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 37.83 พอใช้จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 40.13 และควรปรับปรุง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 22.03 (คณะกรรมการบริหารเครือข่ายที่ 46 โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง. 2548 : 2)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังที่กล่าวโดยสรุปข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง มีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานห้องสมุดในการส่งเสริมการอ่านของ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน พร้อมทั้งแนวทางการส่งเสริมการอ่าน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานห้องสมุดในการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร.
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและครูที่ทำหน้าที่ บรรณารักษ์ ที่จะร่วมมือกันในการบริหารงานห้องสมุดในการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนช่วงชั้น ที่ 2 โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพ ในด้าน การจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
2. เป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ และ ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดลำด้อยดิ่ง กรุงเทพมหานคร ให้ตรงกับความต้องการ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านที่ยั่งยืนได้

การจัดการห้องสมุด (2) ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด (3) ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และ(4) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ด้านการจัดการห้องสมุด หมายถึง การดำเนินงานให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่ผู้เรียน โดยจัดห้องสมุดให้มีระบบเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา

ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะในการใช้ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เกิดนิสัยที่ดีในการรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและรักการอ่าน

ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการที่ส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยความร่วมมือของครูผู้สอน ในการวางแผนสร้างประสบการณ์ ในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัดตามความสามารถของผู้เรียน ด้วยการใช้วัสดุสารนิเทศ และบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่าง ๆ เพื่อกระตุ้น ชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการอ่านเป็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่านหนังสือ เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

การส่งเสริมการอ่าน หมายถึง แนวทางการสนับสนุนการดำเนินงานของห้องสมุด เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีนิสัยรักการอ่านอย่างมีความสุข

แนวทางการส่งเสริมการอ่าน หมายถึง วิธีการหรือข้อเสนอแนะที่จะช่วยส่งเสริมการอ่าน ของนักเรียนโรงเรียนวัดลำด้อยต้ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

โรงเรียนวัดลำด้อยต้ง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ 1 แขวงลำด้อยต้ง สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ให้บริการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2548 โดยแบ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542